

Elfde college algoritmiek

26 april 2013

Dijkstra en Branch & Bound

Gegeven een graaf G met gewichten op de takken, en een beginknoop s . We nemen aan dat alle gewichten ≥ 0 zijn.

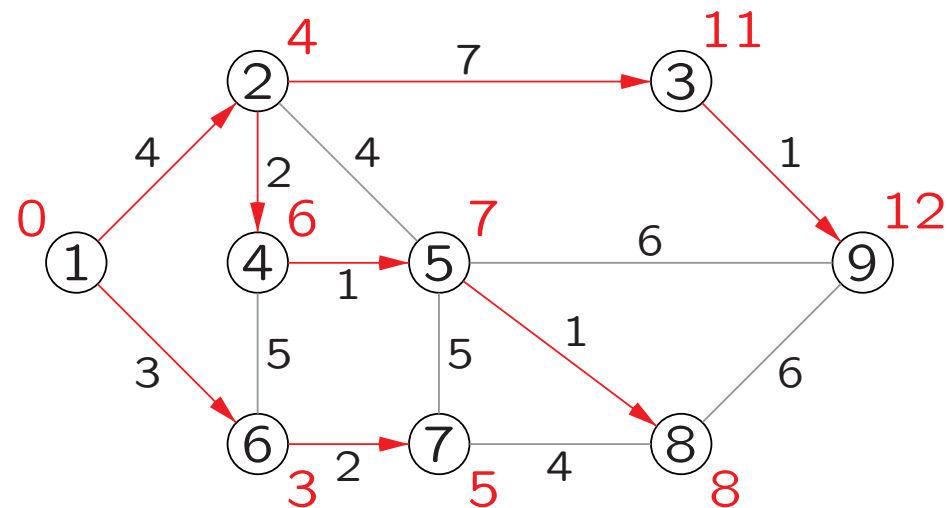
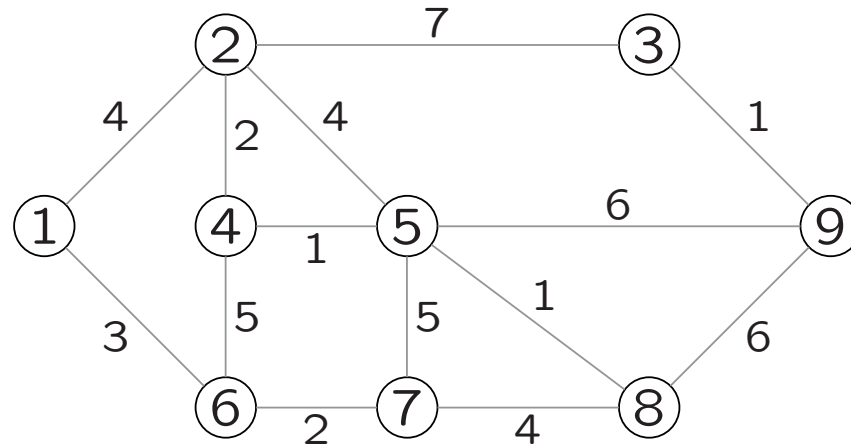
Gevraagd: voor elke willekeurige knoop v in de graaf (de lengte van) het/een kortste pad van s naar v .

Merk op dat al deze kortste paden vanuit s samen een boomstructuur vormen.

Oplossing: het **algoritme van Dijkstra** is een gretig algoritme, dat de kortste paden van s naar elk van de andere knopen vindt in volgorde van hun lengte. In elke stap wordt een knoop (en daarmee het pad van s naar die knoop) gekozen waarvoor **het tot nu toe bekende pad vanaf s zo kort mogelijk is**.

Dijkstra: Edsger W. Dijkstra (1930-2002)

```
// invoer: samenhangende gewogen graaf  $G = (V, E)$  en startknoop  $s$   
// uitvoer: array dat de lengtes van de kortste paden vanuit  $s$  bevat;  
// na afloop is  $\text{pad}[v] =$  de lengte van een kortste pad van  $s$  naar  $v$   
for  $v \in V$  do  
     $\text{pad}[v] := \infty$ ; od  
 $\text{pad}[s] := 0$ ;  
 $U := \emptyset$ ;  
while (  $U \neq V$  ) do  
    vind knoop  $v^* \in V \setminus U$  met  $\text{pad}[v^*]$  minimaal;  
     $U := U \cup \{v^*\}$ ;  
    for alle knopen  $v$  aangrenzend aan  $v^*$  do  
        if  $\text{pad}[v^*] + \text{gewicht}(v^*, v) < \text{pad}[v]$  then  
             $\text{pad}[v] := \text{pad}[v^*] + \text{gewicht}(v^*, v)$ ;  
        fi  
    od  
od
```


De achtereenvolgende stappen van het algoritme van Dijkstra voor de voorbeeldgraaf:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	Actie
0	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	Begin met 1
–	4	∞	∞	∞	3	∞	∞	∞	Kies 6, vanaf 1
–	4	∞	8	∞	–	5	∞	∞	Kies 2, vanaf 1
–	–	11	6	8	–	5	∞	∞	Kies 7, via 6
–	–	11	6	8	–	–	9	∞	Kies 4, via 2
–	–	11	–	7	–	–	9	∞	Kies 5, via 4
–	–	11	–	–	–	–	8	13	Kies 8, via 5
–	–	11	–	–	–	–	–	13	Kies 3, via 2
–	–	–	–	–	–	–	–	12	Kies 9, via 3

Een rij in de tabel komt overeen met het array pad in de pseudo-code op de volgende slide.

```
// invoer: samenhangende gewogen graaf  $G = (V, E)$  en startknoop  $s$ 
// uitvoer: array dat de lengtes van de kortste paden vanuit  $s$  bevat;
// na afloop is  $\text{pad}[v] =$  de lengte van een kortste pad van  $s$  naar  $v$ 
for  $v \in V$  do
     $\text{pad}[v] := \infty$ ; od
 $\text{pad}[s] := 0$ ;
 $U := \emptyset$ ;
while (  $U \neq V$  ) do
    vind knoop  $v^* \in V \setminus U$  met  $\text{pad}[v^*]$  minimaal;
     $U := U \cup \{v^*\}$ ;
    for alle knopen  $v$  aangrenzend aan  $v^*$  do
        if  $\text{pad}[v^*] + \text{gewicht}(v^*, v) < \text{pad}[v]$  then
             $\text{pad}[v] := \text{pad}[v^*] + \text{gewicht}(v^*, v)$ ;
        fi
    od
od
```

- In het algoritme bevat U steeds alle knopen waarvan de definitieve kortste afstand vanaf s reeds bepaald is. Voor deze knopen geeft het label $\text{pad}[v]$ al de definitieve kortste afstand aan. **Moet bewezen worden.**
- Voor de andere knopen w geeft $\text{pad}[w]$ steeds de kortste afstand vanuit s naar w via uitsluitend knopen uit U . **Moet bewezen worden.**
- De volgende dichtstbijzijnde knoop wordt gekozen uit de knopen uit $V \setminus U$ die direct grenzen aan U . Nadat deze gekozen is worden de labels aangepast.
- In elke stap wordt zo voor elke knoop uit $V \setminus U$ de kortste afstand vanaf s via de reeds afgehandelde knopen uit U (en bijbehorende takken) bepaald.
- Het is niet zo moeilijk dit algoritme aan te passen zodat ook de kortste paden zelf worden berekend.

Na elke ronde (dus ook na de laatste, wanneer $U = V$) van het algoritme van Dijkstra geldt:

1. U bevat alle knopen waarvan de definitieve kortste afstand vanaf s reeds bepaald is. Voor elke $v \in U$ geeft het label $\text{pad}[v]$ die kortste afstand aan.
2. Voor de andere knopen w ($w \notin U$) is $\text{pad}[w]$ de kortste afstand vanuit s naar w via uitsluitend knopen uit U .

Om 1. en 2. te bewijzen moet je laten zien dat:

- a. wanneer v^* wordt toegevoegd aan U , $\text{pad}[v^*]$ inderdaad de lengte van het kortste pad van s naar v^* bevat
- b. na elke update van de labels na toevoeging van v^* de $\text{pad}[w]$ nog steeds de kortste afstand via (de nieuwe) U aangeven, voor alle $w \notin U$

Gegeven een verzameling $A = \{1, 2, \dots, n\}$ met activiteiten die allemaal gebruik willen maken van een of andere “resource” (bijvoorbeeld een collegezaal). Deze resource kan maar door één activiteit tegelijk gebruikt worden. Activiteit i vindt plaats gedurende het tijdsinterval $[b_i, e_i)$. De begin- en eindtijden b_i en e_i zijn voor alle activiteiten bekend.

Definitie: activiteiten i en j heten **compatibel** als $[b_i, e_i)$ en $[b_j, e_j)$ niet overlappen, dus als $e_i \leq b_j$ of $e_j \leq b_i$.

Opdracht: vind een zo groot mogelijke deelverzameling van paarsgewijs compatibele activiteiten uit A .

Gretig algoritme: in elke stap

- wordt een activiteit i gekozen die compatibel is met de reeds gekozen activiteiten en die op dat moment het beste lijkt (gretige keuze)

Mogelijke gretige keuzes voor het kiezen van activiteit i :

1. selecteer steeds de activiteit die het eerst begint
2. selecteer steeds de activiteit die het kortste duurt
3. selecteer steeds de activiteit die overlapt met zo min mogelijk andere activiteiten
4. selecteer steeds de activiteit die het eerst eindigt

Welke **gretige keuzes** voor het kiezen van activiteit i leiden altijd tot een optimale oplossing?

1. selecteer de activiteit die het eerst begint: **werkt niet**
2. selecteer de activiteit die het kortste duurt: **werkt niet**
3. selecteer de activiteit die overlapt met zo min mogelijk andere activiteiten: **werkt niet**
4. selecteer de activiteit die het eerst eindigt: **werkt wel**

```
// neem aan dat  $A$  oplopend gesorteerd is op eindtijd  $e_i$ ,  
// anders eerst even sorteren:  $O(n \lg n)$   
 $A' := \{1\};$   
 $j := 1;$   
// de laatst aan  $A'$  toegevoegde activiteit  
for  $i := 2$  to  $n$  do  
  // loop activiteiten af in volgorde van eindtijd  
  if  $i$  is compatibel met  $A'$  then (*)  
     $A' := A' \cup \{i\}; j := i;$   
  fi  
od  
//  $A'$  bevat nu een optimale paarsgewijs  
// compatibele deelverzameling van  $A$ 
```

(*) Merk op: i is compatibel met A' als hij compatibel is met de laatst toegevoegde activiteit.

Dus (*) wordt: if $b_i \geq e_j$ then

Correctheid: moet bewezen worden

Complexiteit: $O(n)$ als A reeds gesorteerd is

i	b_i	e_i
1	1	4
2	3	5
3	0	6
4	5	7
5	3	8
6	5	9
7	6	10
8	8	11
9	8	12
10	2	13
11	12	14

Optimale oplossing: $\{1, 4, 8, 11\}$

De **correctheid** van het gretige algoritme volgt uit de volgende twee observaties:

1. Er bestaat een optimale oplossing die met activiteit 1 begint (die met de kleinste eindtijd dus).
2. Stel A' is een optimale oplossing van het oorspronkelijke probleem, dus met activiteitenverzameling A , die 1 bevat. Dan is $B' = A' \setminus \{1\}$ een optimale oplossing van het probleem met activiteitenverzameling $B = \{i \in A : b_i \geq e_1\}$.

Backtracking

- bouwt een oplossing component voor component op
- kijkt tijdens de stap-voor-stap constructie of de deeloplossing die bekeken wordt nog aan de gestelde restricties/eisen voldoet (kan voldoen)
- zo niet, breidt dan de deeloplossing niet verder uit en herziet de laatste keuze (backtrack!)
- houdt (alleen) het pad corresponderend met de (deel)oplossing die 'nu' wordt uitgebreid bij
- spaart soms veel werk uit vergeleken met exhaustive search
- toepasbaar op allerlei problemen waarbij oplossingen stap voor stap gegenereerd kunnen worden
- werking te beschrijven m.b.v. een state space tree

Optimalisatieprobleem: er wordt een oplossing gezocht met minimale of maximale

Terminologie:

- De functie/waarde die ge-optimaliseerd moet worden heet wel de **objectfunctie** (bijvoorbeeld de lengte van een Hamiltonkring)
- Een oplossing die voldoet aan de restricties van het probleem heet **feasible** (toelaatbaar)
- Een **optimale** oplossing is een/de toelaatbare oplossing met de beste waarde van de objectfunctie

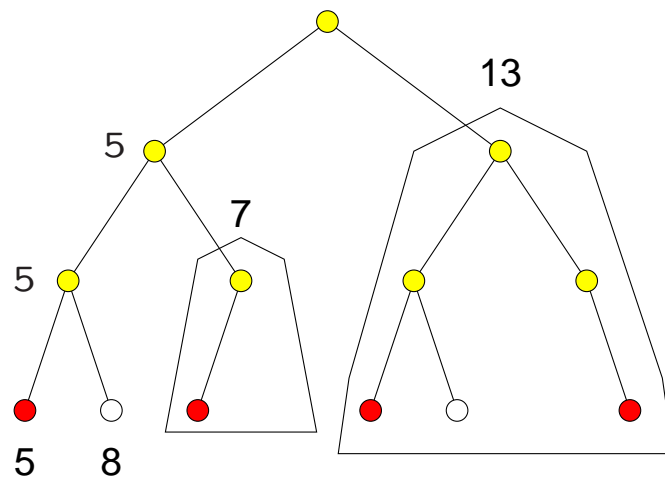
Backtracking en optimalisatieproblemen

- Bij een minimalisatieprobleem kun je bijv. ook stoppen met uitbreiden wanneer je deeloplossing al een grotere waarde van de te optimaliseren functie heeft dan de huidige beste oplossing (die wordt dus bijgehouden/opgeslagen) en alleen maar nog groter kan worden. (Iets dergelijks bij een maximalisatieprobleem.)
- Backtracking is het efficiëntst wanneer *een* oplossing gezocht wordt, dus voor optimalisatieproblemen is backtracking niet bij voorbaat de meest geschikte oplossingsmethode.
- Als je snel een (bijna) optimale oplossing vindt, kunnen verdere deeloplossingen eerder worden afgekapt en ben je dus sneller klaar.

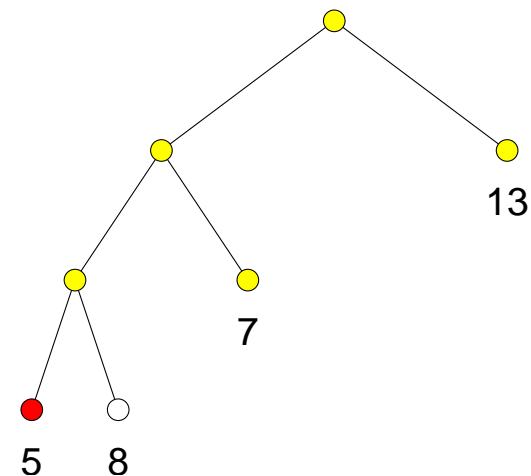
Branch & bound

- is alleen toepasbaar op **optimalisatieproblemen**
- genereert oplossingen stap voor stap en houdt de tot dusver gevonden beste oplossing bij
- gebruikt voor elke deeloplossing (= knoop in de state space tree) een of andere **ondergrens** (minimalisatieprobleem) resp. **bovengrens** (maximalisatieprobleem) op de te verwachten waarde van de objectfunctie als je de deeloplossing verder zou uitbreiden, met als doel
 - van deeloplossingen te kunnen bepalen dat ze niet verder bekeken hoeven te worden: **snoeien** (*)
 - de **zoekvolgorde** in de zoekruimte (state space tree), dus de volgorde waarin knopen worden gegenereerd en verder bekeken, te leiden (**)

(*) zou bij backtracking ook kunnen, maar (**) niet of nauwelijks

state space tree

gesnoeide boom

Witte knopen corresponderen met toelaatbare oplossingen; rode knopen met niet-toelaatbare oplossingen; de waarden bij de bladeren geven de waarde van de objectfunctie van de bijbehorende oplossing; de waarden bij de andere knopen geven een ondergrens op de te verwachten waarde van de objectfunctie; bij de knoop met grens 13 kan meteen gesnoeid worden, die met 7 wordt nog bekeken, maar heeft geen toelaatbare uitbreiding

Assignmentproblem (toewijzingsprobleem)

Gegeven n personen en n taken (jobs). Persoon i kan taak j doen voor $\text{kosten}[i][j]$ euro.

Gevraagd: de/een toewijzing van de personen aan de jobs (één persoon per job en één job per persoon) met **minimale kosten**.

Voorbeeld:

	W	X	Y	Z
Alice	9	2	7	8
Bob	6	4	3	7
Carol	5	8	1	8
David	7	6	9	4

	W	X	Y	Z
Alice	9	2	7	8
Bob	6	4	3	7
Carol	5	8	1	8
David	7	6	9	4

Een ondergrens voor de kosten van een optimale oplossing:

(a) neem uit elke rij de kleinste waarde en tel die bij elkaar op: $2 + 3 + 1 + 4 = 10$

(b) neem uit elke kolom de kleinste waarde en tel die bij elkaar op: $5 + 2 + 1 + 4 = 12$

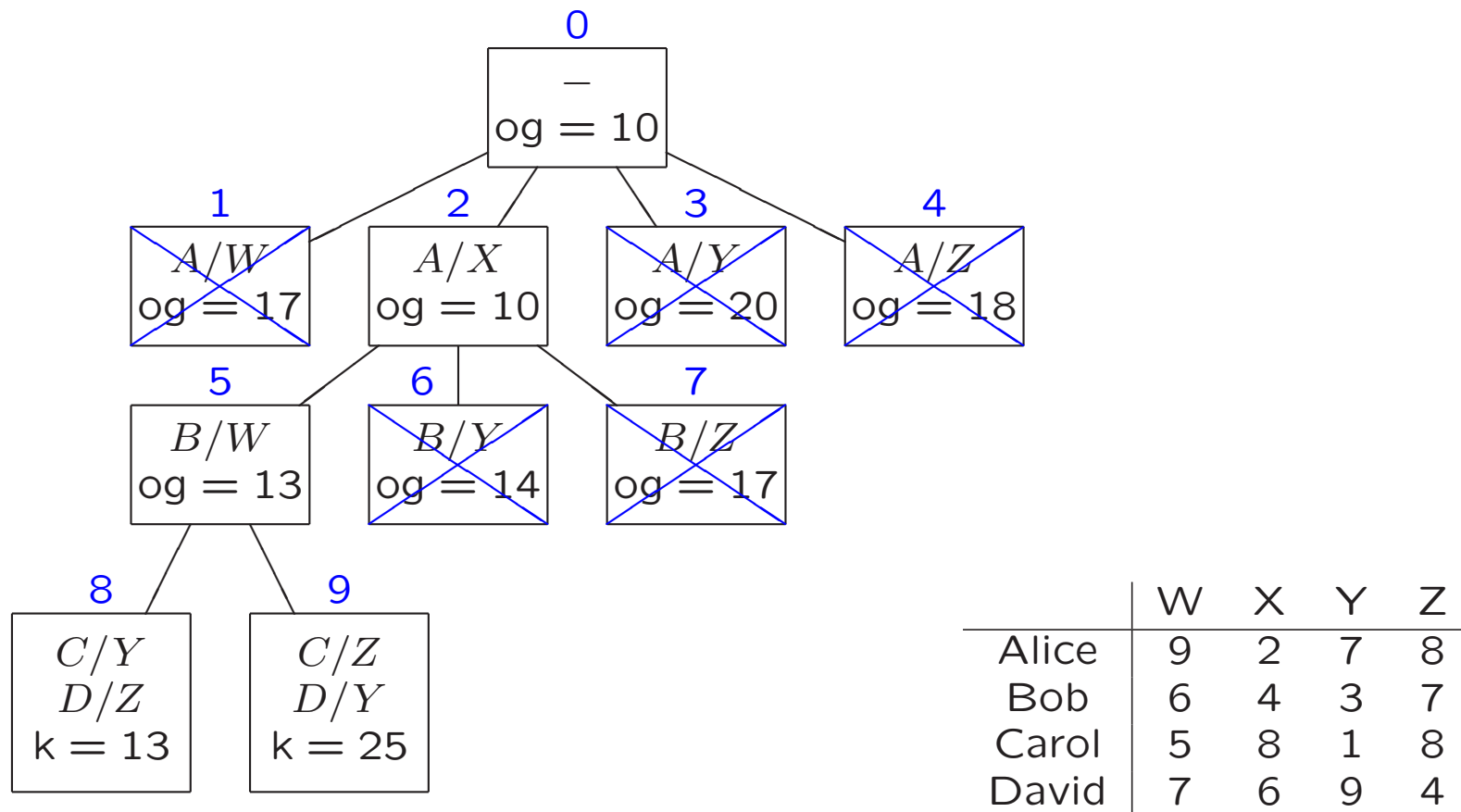
We genereren oplossingen door de personen een voor een aan een job te koppelen, en gebruiken daarbij de ondergrens volgens suggestie (a).

De **optimale oplossing** heeft totale kosten **13**:

Alice job X; Bob job W; Carol job Y; David job Z

Voor een willekeurige knoop/deeloplossing berekenen we de ondergrens op de te verwachten waarde van de object-functie door uit elke verdere rij de kleinste waarde van de nog beschikbare jobs te nemen en deze op te tellen bij de waarde van de deeloplossing. Voor de deeloplossing(en) die Alice aan job W koppelt zal die ondergrens bijvoorbeeld $9 + 3 + 1 + 4 = 17$ zijn. (Analoog voor kolommen: kies uit elke verdere kolom de kleinste waarde van de nog beschikbare personen(*).)

De volgorde waarin de knopen van de state space tree worden uitgebreid laten we afhangen van de berekende ondergrens. We kiezen de knoop met de beste (=laagste) ondergrens als eerste: dit lijkt de meest veelbelovende knoop. Deze strategie heet wel de **best-fit-first branch-and-bound**.

Opgave: los het probleem op met de ondergrenzen berekend volgens (*).

Een branch and bound algoritme breidt een knoop (deeloplossing) niet verder uit als

- de waarde van de ondergrens (bovengrens) bij die knoop niet beter is dan de waarde van de tot dusver gevonden beste oplossing
- de deeloplossing niet meer voldoet aan de restricties (of niet meer uit te breiden is tot een toelaatbare oplossing)
- er een volledige, toelaatbare oplossing gevonden is (dus geen verdere uitbreiding meer mogelijk is): update de beste oplossing

De volgorde waarin de knopen (deeloplossingen) worden uitgebreid hangt direct af van de berekende grenzen:

- er worden meerdere deeloplossingen tegelijk bijgehouden, dit in tegenstelling tot backtracking
- in elke stap wordt een van al deze deeloplossingen gekozen, en daarvan worden alle 1-staps-uitbreidingen (kinderen in de state space tree) bekeken en geëvalueerd (d.w.z. ondergrens/bovengrens bepaald)
- zinloze uitbreidingen worden meteen verworpen
- meestal wordt de deeloplossing gekozen die het meest veelbelovend lijkt: **best-fit-first branch-and-bound**
- bij minimalisatieproblemen (resp. maximalisatieproblemen) kiezen we de knoop met de laagste ondergrens (resp. hoogste bovengrens) als eerste

Los het toewijzingsprobleem op voor onderstaand voorbeeld met behulp van

1. backtracking (snoeien op de kosten van deeloplossingen (*))
2. branch and bound

en vergelijk de hoeveelheid snoeiwerk bij beide methoden, alsmede de volgorde waarin de knopen van de state space tree worden bekeken.

	W	X	Y	Z
Alice	4	7	3	5
Bob	6	2	9	1
Carol	3	9	5	3
David	1	1	1	8

(*) overigens kun je bij backtracking ook ondergrenzen berekenen zoals bij B&B, en die gebruiken om te snoeien; B&B vindt een optimale oplossing echter i.h.a. eerder

Gegeven n objecten, met gewicht w_1, \dots, w_n en waarde v_1, \dots, v_n , en een knapzak met capaciteit W .

Gevraagd: de meest waardevolle deelverzameling der objecten die in de knapzak past (dus met totaalgewicht $\leq W$).

Voorbeeld:

item	w	v	v/w
1	4	\$40	10
2	7	\$42	6
3	5	\$25	5
4	3	\$12	4

Maximaal gewicht $W = 10$

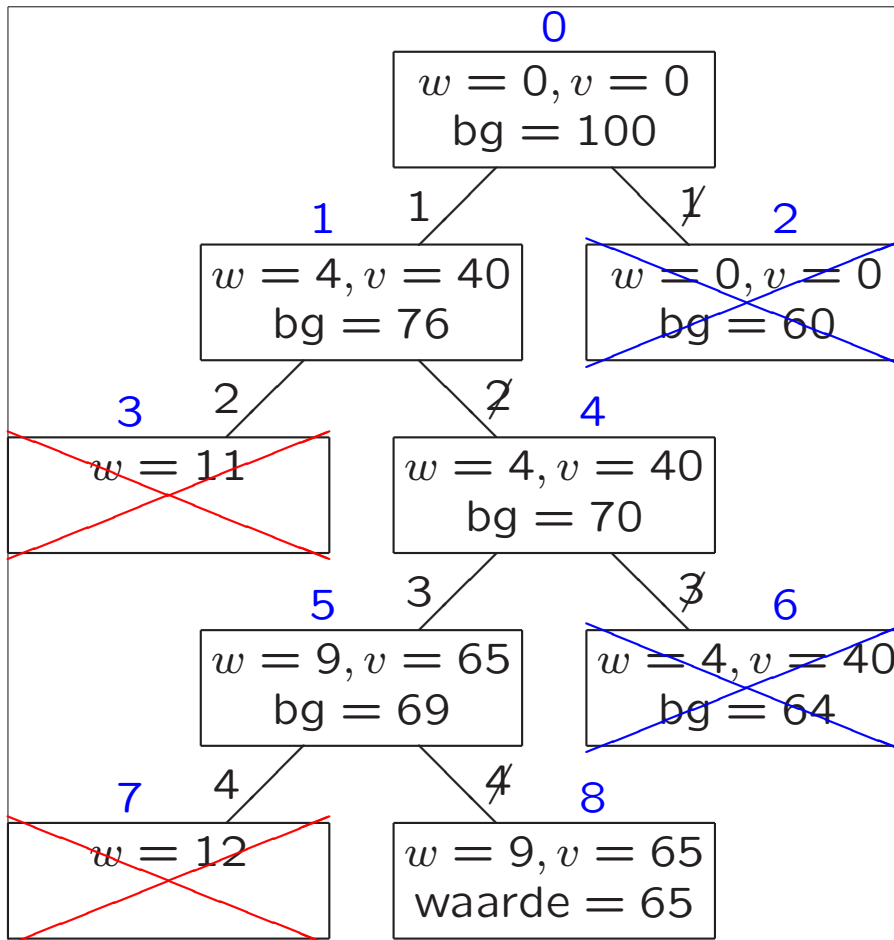
item	w	v	v/w
1	4	\$40	10
2	7	\$42	6
3	5	\$25	5
4	3	\$12	4

Opbouwen van de oplossing: in de i -de stap wordt object i wel of niet gekozen

Een **bovengrens** voor de kosten van een optimale oplossing:

- Bij aanvang: $W * (v_1/w_1) = 100$;
- Na de i -de stap: $v + (W - w) * (v_{i+1}/w_{i+1})$, met v de totaalwaarde van de reeds gekozen objecten en w het totaalgewicht daarvan.

De optimale oplossing heeft gewicht 9 en waarde 65: $\{1, 3\}$.

item	w	v	v/w
1	4	\$40	10
2	7	\$42	6
3	5	\$25	5
4	3	\$12	4

Zie ook exercise 12.2.5, Levitin.

- **Lezen/leren bij dit college:** Paragrafen 9.3 en 12.2, sheets

- **Volgende colleges:**

vrijdag 3 mei 2013 in zaal 412

vrijdag 17 mei 2013 in zaal 412

- **Volgende werkcolleges:**

donderdag 2 mei 2013 in computerzaal 306/308:

3^e programmeeropdracht (dynamisch programmeren)

donderdag 16 mei 2013 in zaal 412

- **Opgaven:**

<http://www.liacs.nl/home/graaf/ALGO/>